

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันระบบเศรษฐกิจของโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการติดต่อ ด้านธุรกิจการค้าเป็นแบบไร้พรมแดนมากขึ้นอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ คอมพิวเตอร์ได้กลายเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นและสำคัญสำหรับมนุษย์ในการติดต่อสื่อสารและ การดำเนินธุรกรรมต่างๆ สืบเนื่องจากการประมวลผลต่างๆกระทำด้วยคอมพิวเตอร์ทั้งสิ้น ดังนั้น การรักษาความปลอดภัยของระบบข้อมูลในคอมพิวเตอร์จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น เนื่องจากคน ส่วนมากกังวลว่า การประมวลผลข้อมูลจะไม่ได้รับการควบคุมที่เหมาะสม จึงส่งผลต่อการพิจารณา ความเชื่อถือได้ของการประมวลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ เพราะฉะนั้น การใช้คอมพิวเตอร์ ที่ไม่มีการควบคุมที่ดีจึงเกิดผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อสังคม เป็นผลให้บุคคลภายในหรือ ภายนอกองค์กรเกิดการขาดความเชื่อถือต่อคุณภาพองค์กรด้วย (นิศยา วงศ์ภินันท์วัฒนา, 2553 : 1)

สหกรณ์เป็นหน่วยธุรกิจหนึ่งที่ได้นำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการประมวลผลข้อมูล ทางการบัญชีและจัดทำงบการเงิน มีสหกรณ์ที่นำระบบบัญชีคอมพิวเตอร์มาใช้ 3,513 แห่ง คิดเป็น ร้อยละ 57.01 ของจำนวนสหกรณ์ทั้งสิ้นที่ดำเนินธุรกิจ ทั้งนี้ในจำนวนสหกรณ์ที่ใช้คอมพิวเตอร์ใน การประมวลผลข้อมูลเกือบร้อยละ 70 เป็นสหกรณ์ประเภทออมทรัพย์ (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2554ก : ออนไลน์) ซึ่งสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นสถาบันการเงินที่ส่งเสริมให้บุคคลที่เป็นสมาชิกรู้จัก การประหยัด รู้จักการออมทรัพย์และสามารถบริการเงินกู้ให้แก่สมาชิกเพื่อนำไปใช้จ่ายเมื่อเกิด ความจำเป็น โดยยึดหลักการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงเป็นการร่วมกันแก้ไข ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมอีกทางหนึ่ง

จากรายงานผลการดำเนินงานและฐานะการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2554 สหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย มีจำนวนสมาชิก 2,683,149 คน ปริมาณ ธุรกิจ 1,287,035 ล้านบาท และจากข้อมูลรายงานการส่งเสริมการใช้โปรแกรมระบบบัญชีของกรม ตรวจบัญชีสหกรณ์พบว่า สหกรณ์ออมทรัพย์ใช้โปรแกรมระบบบัญชี คิดเป็นร้อยละ 79.75 และ สหกรณ์ประเภทอื่นที่ไม่ใช่สหกรณ์ออมทรัพย์ใช้โปรแกรมระบบบัญชีร้อยละ 20.25 นอกจากนี้ ข้อมูลรายงานพบว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ที่อยู่ในเขตภาคเหนือ ภายใต้การกำกับดูแลของกรมตรวจ บัญชีสหกรณ์ ได้ใช้โปรแกรมระบบบัญชี คิดเป็นร้อยละ 82.51 ของจำนวนสหกรณ์ออมทรัพย์ ทั้งหมดในพื้นที่ (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2554ก : ออนไลน์)

เมื่อสหกรณ์ออมทรัพย์ได้มีการนำระบบบัญชีคอมพิวเตอร์มาใช้ในการประมวลผลข้อมูลทางการบัญชีและจัดทํางบการเงิน อาจจะก่อให้เกิดความเสี่ยงและความเสียหายต่อข้อมูลที่สำคัญของสหกรณ์หากไม่มีการควบคุมและรักษาความปลอดภัยระบบสารสนเทศที่ใช้ ดังนั้น กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ในฐานะที่เป็นผู้กำกับและดูแลสหกรณ์ ในเรื่องการบัญชีสหกรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สหกรณ์ต่างๆมีการปฏิบัติในการจัดทำบัญชีตามรูปแบบและรายการที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2553 กรมตรวจบัญชีสหกรณ์จึงได้ดำเนินการออกระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์เพื่อให้สหกรณ์ต่างๆถือบังคับใช้ โดยมีชื่อว่า “ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วย มาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัย สำหรับสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกรที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูล พ.ศ. 2553” โดยกำหนดให้สหกรณ์ทุกประเภทรวมถึงกลุ่มเกษตรกรที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูลปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าว (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2554 :1)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เคยมีการศึกษาในอดีตซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับระบบสารสนเทศของสหกรณ์ออมทรัพย์บางแห่งในเขตพื้นที่ภาคเหนือ เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำกัด ผลการศึกษาพบว่า การทํางานของคอมพิวเตอร์ที่ไม่สอดคล้องกันเนื่องจากประสิทธิภาพในการทํางานต่างกัน การขาดแคลนบุคลากรด้านคอมพิวเตอร์ สหกรณ์ไม่ได้จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานด้านคอมพิวเตอร์ในกรณีฉุกเฉินเร่งด่วนและไม่ได้มีการจัดทำแผนฉุกเฉิน เพื่อรักษาความปลอดภัยของข้อมูลอุปกรณ์ต่าง ๆ ในสหกรณ์ สหกรณ์ไม่มีการวางนโยบายในการจัดให้มีการตรวจสอบภายในทางด้านคอมพิวเตอร์โดยตรง (อรอุษา พงศ์พันธุ์ภักดี, 2543) ในขณะที่ ผลการศึกษาสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภูธรจังหวัดน่าน จำกัด พบว่า สหกรณ์ยังไม่มี การควบคุมในเรื่องระบบสารสนเทศเกี่ยวกับประสิทธิภาพของเครื่องคอมพิวเตอร์และระบบงานต่างๆ และ มีความเสี่ยงเกี่ยวกับระบบความปลอดภัยของข้อมูลสารสนเทศ เรื่องกำหนดการเข้าถึงข้อมูลของผู้ใช้ตามระดับความสำคัญของข้อมูล และการปรับระบบการป้องกันไวรัสอย่างสม่ำเสมอ (สุชาติพิทย์ พาโพธิ์, 2551)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สหกรณ์ออมทรัพย์นำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการประมวลผลข้อมูลมากขึ้นและยังไม่มี การควบคุมและรักษาความปลอดภัยระบบสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับการที่ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ จึงได้ออกระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์มา กำหนดให้สหกรณ์ทุกประเภทที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ถือปฏิบัติ ซึ่งส่วนใหญ่ สหกรณ์ที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์นั้นคือสหกรณ์ออมทรัพย์ อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการออกระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์มาเพื่อกำหนดให้สหกรณ์ต่างๆถือปฏิบัติ นั้น กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ยังไม่เคยมีการประเมินผลการปฏิบัติตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ และยังไม่พบ

การศึกษาวิจัยที่จัดทำโดยหน่วยงานอื่นเกี่ยวกับการประเมินผลการปฏิบัติตามระเบียบนายทะเบียน สหกรณ์ฉบับดังกล่าว

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การประเมินการปฏิบัติตามระเบียบการควบคุม และรักษาความปลอดภัยระบบสารสนเทศของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ประมวลผลในภาคเหนือ เพื่อที่จะทราบผลการประเมินการปฏิบัติตามระเบียบการควบคุม และรักษาความปลอดภัยระบบสารสนเทศของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ประมวลผลในภาคเหนือ และนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข และป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการถือปฏิบัติ

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินการปฏิบัติตามระเบียบการควบคุมและรักษาความปลอดภัยระบบสารสนเทศของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ประมวลผลในภาคเหนือ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อทราบผลการประเมินการปฏิบัติตามระเบียบการควบคุมและรักษาความปลอดภัยระบบสารสนเทศของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ประมวลผลในภาคเหนือ

นิยามศัพท์

ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ หมายถึง แบบแผนหรือข้อกำหนดที่ออกโดยนายทะเบียนสหกรณ์ให้สหกรณ์ปฏิบัติตามแบบแผน หรือข้อกำหนดนั้นๆ เพื่อความเรียบร้อยของสหกรณ์

สหกรณ์ออมทรัพย์ หมายถึง สถาบันการเงินที่ส่งเสริมให้บุคคลที่เป็นสมาชิกรู้จักการประหยัด รู้จักการออมทรัพย์และสามารถบริการเงินกู้ให้แก่สมาชิกเพื่อนำไปใช้จ่ายเมื่อเกิดความจำเป็น โดยยึดหลักการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงเป็นการร่วมกันแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมอีกทางหนึ่ง(กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2554 : ออนไลน์)

ภาคเหนือ เป็นภูมิภาคหนึ่งของประเทศไทย อยู่ทางตอนเหนือของประเทศ มีเขตแดนทางตอนเหนือติดกับชายแดนประเทศพม่าและประเทศลาว ทางด้านตะวันออกจรดชายแดนประเทศลาวและภาคอีสาน ทางตะวันตกจรดประเทศพม่า ทางใต้ติดกับภาคกลาง

ระเบียบการควบคุมและรักษาความปลอดภัยระบบสารสนเทศ หมายถึง แบบแผนที่วางไว้เป็นแนวปฏิบัติในการติดตามการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ และแบบแผนที่วางไว้เพื่อรักษาความปลอดภัยของระบบของการจัดเก็บ ประมวลผลข้อมูล โดยอาศัยบุคคลและเทคโนโลยีสารสนเทศในการดำเนินการ เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เหมาะสมกับภารกิจแต่ละอย่าง

การควบคุมภายใน หมายถึง กระบวนการที่คณะผู้บริหารและบุคลากรในองค์กรกำหนดขึ้น ซึ่งเป็นการออกแบบอย่างสมเหตุสมผล เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการบรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องความมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ความเชื่อถือได้ของข้อมูลและรายงานการเงิน การปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ (กรมบัญชีกลาง, 2554 : ออนไลน์)

การรักษาความปลอดภัย หมายถึง ข้อมูลในระบบถูกควบคุมและจำกัดการเข้าถึงเฉพาะผู้ที่ได้รับอนุมัติการเข้าถึงระบบสารสนเทศ โดยการรักษาความปลอดภัยมีเป้าหมายสุดท้ายคือการทำให้ระบบเชื่อถือได้หรือเกิดความเชื่อถือได้ของระบบ (นิศยา วงศ์ภินันท์วัฒนา, 2553 : 15)

โปรแกรมระบบบัญชี หมายถึง โปรแกรมที่บันทึก ประมวลผล และเสนอรายงานเกี่ยวกับรายการค้าที่เกิดขึ้นของกิจการ การบันทึกมักเกี่ยวข้องกับการลงบัญชีในสมุดรายวัน การผ่านบัญชีไปสมุดบัญชีแยกประเภท และสรุปผลรายการค้าในงบการเงินต่างๆ (พลพฐ ปิยวรรณและคณะ ,2550 : 113)

ประมวลผลทางการบัญชี หมายถึง ระบบคอมพิวเตอร์ของกิจการที่ใช้ในการประมวล สะสมยอด จัดประเภท วิเคราะห์และรายงานผล จากรายการหรือกิจกรรมทางบัญชีเพื่อเป็นระบบสารสนเทศให้แก่ผู้ใช้ทั้งภายในและภายนอกของกิจการ (อุษณา ภัทรมนตรี,2543 : 3-12)

โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ หมายถึง โปรแกรมที่ถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้กับงานด้านบัญชีโดยเฉพาะ มีหน้าที่บันทึก ประมวลผลและเสนอรายงานเกี่ยวกับรายการที่เกิดขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่การลงบัญชีในสมุดรายวันทั่วไป การผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภท และสรุปผลรายการออกมาในรูปของงบการเงิน (Forward Management Service Co.,Ltd. มปป : ออนไลน์)

การประเมินการปฏิบัติ หมายถึง การประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นกระบวนการประเมินค่าของบุคคลผู้ปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ทั้งผลงานและคุณลักษณะอื่น ๆ ที่มีคุณค่าต่อการปฏิบัติงานภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้อย่างแน่นอนภายใต้การสังเกต จดบันทึกและประเมินผลโดยหัวหน้างาน โดยอยู่บนพื้นฐานของความเป็นระบบและมีมาตรฐานแบบเดียวกัน มีเกณฑ์การประเมินที่มีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติให้มีความเป็นธรรมโดยทั่วถึงกัน(ศิริพร เพ็ชรมณี, มปป : ออนไลน์)